

LBRIS

We know
books

SORIN MOISE

GROPARUL

LITERA
București

Moritz rămăsese sprijinit în coada lopeții pe buza gropii proaspăt săpată fără să bage în seamă puzderia stropilor de ploaie înghețați, pe care vîntul dezlănțuit al lui martie îi împroșca asupra lui, asupra lumii, asupra pămîntului și a rânii proaspăt ivite în inima lui, de unde răzbătea mirosul reavăn al săpăturii celei noi.

Bărbatul uriaș, cu o coamă de păr leonină de un argintiu căruia timpul nu reușise să-i mătuiască strălucirea, la fel de rebelă ca vîntul care se zvîrcolea cu răbufniri nebune, privea apatic cerul din plumb cu reflexe sticloase, plin de un frig paralizant, de care atîrnau burțile unor nori vineții mînjind tot orizontul pe care îl preschimbaseră într-un abator de ale cărui cîrlige spînzurau umflate hălci enorme ca niște burdufuri gata să plesnească. Dar, în loc să fi potopit capitala cu șuvoaie de apă, încînd-o ca pe vremea primului potop, bălășeau doar obrajii cu scuipatul unor stropi mărunți de gheață.

Fără să se sinchisească de rafalele furioase de vînt care scuturau cu sălbăticie crengile rarilor copaci din cimitir, făcîndu-le să geamă cu scîrțit de oase scheletice, omul, a cărui figură apatică se pierdea în vinețiul șters și impersonal al pufoaicei în care era îmbrăcat, afișînd o indiferență atît de placidă față de lumea în care fusese îngropat încă de la naștere, indiferență care l-ar fi pus pe gînduri și pe cel mai înăcrit filozof al nihilismului, scoase din buzunarul hainei o țigară, și o duse la buze cu o încetineală departe de a-i fi trădat nehotărîrea. Urmară cutia de chibrituri, bățul și scăpăratul scurt al flăcării fosforescente în noaptea zilei, dispărută imediat în pumnul enorm și bobîța de jar care dădu viață mărășeștii. Fuma cu gesturi rare, subordonate aceleiași totale indiferențe și abandonări, de parcă ar fi uitat cu totul de sine, de frigul care se cuibărea în toate cutele trupului, de ploaia insistentă. Doar privirea îi rămăsese adîncită în fundul gropii, în vreme ce el părea să se fi prăbușit în prăpastia unor gînduri tenebroase. Fumul ieșit leneș din gură se risipea imediat, sfîșiat de furia vîntului. Cînd bobîța de jar i se lipi aproape de buricele degetelor, Moritz aruncă mucul țigării în groapa care se umplea încet cu apă. Mai privi o dată în hăul căscat sub el.

– Tot ce naște piere. Buzele mușcate de frigul iernatic al lui martie, frămîntară vineții cuvîntele care picurau aidoma unor boabe de sudoare adunate pe o frunte bătătorită de furtunile pline de gheață ale unor vremuri dogorite de iadul urii stoarse din cel mai ucigaș venin. Ce banalitate, continuă el cu ochii ațîntiți spre perdelele de plumb spînzurînd deasupra întregului decor. O banalitate mereu valabilă cînd e vorba de altul. Dar cînd cel vizat ești tu, chiar tu... Mai poate fi vorba de o banalitate?

Moritz săltă lopata, o prinse de mijlocul cozii și porni încet spre una din aleile pe care bălătea apa. Bocancii masivi, grosolani, roși de timp, călcară prin mijlocul zloatei stîrnind potop de stropi norioși. Și continuă să meargă ținîndu-și umerii aplecați, apăsăți de povara invizibilă a anilor. Se opri lîngă o clădire scundă cu aspect jerpelit din pricina zidurilor printre ale căror petice de tencuială se prinseseră cîțiva mușchi firavi. Bătu o dată cu pumnul în ușa coșcovită. După cîteva clipe apăru un tip pipernicit, intrat parcă la apă, învăluit de căldura dulceață a interiorului.

– Șobolănene, eu am terminat și plec. Ia-o tu p-asta și pune-o la locul ei.

Îi întinse lopata și plecă fără să mai aștepte aprobarea administratorului. Ieși pe una din porțile laterale și porni cu aceiași pași, ce păreau să fi uitat cu totul de lumea prin care treceau, spre Calea Griviței. Se opri în stație privind lung spre direcția din care trebuia să vină troleibuzul. După lumea adunată părea că lucrul nu se mai întâmplase de multă vreme. Așa era tot timpul. Așteptai pînă înnebuneai să vină o mașină. Mai mult le ghicea fețele. Mereu aceleași, pămîntii, obișnuite cu răbdatul, învățate cu suferința. Mereu aceleași mutre care ronțăiau tăcute între dinți înjurături, ca apoi să privească temătoare în jur. Cenușiu. Totul era cenușiu. Un ocean de cenușiu. O lume născută parcă din cenușa plină de o apă înghețată al cărei robinet fusese uitat deschis.

– Uite-! Era strigătul de triumf al unei victorii a răbdării cînești împotriva unei nepăsări, sau poate a unei uri cu care se obișnuiseră pînă la anestezie.

Urmă îmbrînceala cotidiană, un fel de turnir plin de coate și genunchi între cei care se ambiționau să coboare și cei care și-ar fi dorit mai mult ca orice să fie acolo, între pereții subțiri și plin de frig rînced, cu podeaua mustind de mizerie a troleului, fără să fi trăit tragedia de a se trezi în fața ușii trîntite în nasul pe sub care se tîra veșnica explicație a șoferului înjurat cu patos de cei obligați să-și prelungească așteptarea.

– Nu am voie cu călători pe scară.

Moritz uitase de cînd se obișnuise cu micile victorii asupra regimului, care nu îi aduceau nici un fel de bucurie sau satisfacție oricît de mărunță. Trupul lui masiv, plămădit din plăci mari care asamblate alcătuiau un adevărat cuirasat, își făcea loc cu ușurință prin masa brațelor și picioarelor dezlănțuite în lupta pentru a se apuca de o bară, sau orice altă ieșitură care i-ar fi adus în mult visatul înăuntru. Apoi troleibuzul se urni cu o mișcare bruscă, însoțită de cortegiul fluierăturilor și înjurăturilor mofluzilor. Peștii turtiți de geamul din spate al acvariului pe roți se hlizeau și, cu strîmbături sugestive, arătau cu degetul spre cei rămași pe jos.

Moritz privea apatic, aproape absent, la imaginile cenușii derulate de goana troleului. Auzi țipetele unor pietoni stropiți de roțile mari, care lipăiau prin apa adunată în gropile din drum. Cîteva alimentare și nesfîrșitele cozi aseasonate cu veșnicele întrebări – ce s-o băga? o ajunge la toți?

Troleibuzul trecu pe sub pod și își continuă drumul pe Bucureștii Noi. După cîteva stații coborî și traversă bulevardul. Se îndreptă agale, de ca și cum s-ar fi plimbat prin briza ușoară și călduță a celei mai frumoase zile de primăvară, spre unul din blocurile triste și cenușii care flancau trotuarul. Intră, străbătu holul și coborî cele cîteva scări care duceau la un subsol lung, asfixiat de aerul îmbîcsit, cufundat într-un întuneric păstos cu care se războia din greu un bec chior atîrnat la mijlocul coridorului.

Se opri în dreptul unei uși grosolane închisă cu un lacăt butucănos atîrnat de două limbi de fier bătute în nituri. Intră în miezul aceluiași aer greu de respirat. Un bec, fratele celui de pe coridor, își vărsă plictisit dîrele de lumină pe zidurile jupuite ale cubului de beton plin de cadavrul aerului mucegăit. O policioară pe care stăteau cumiți ca niște veterani instruiți, cîteva farfurii, două sau trei oale, un borcan din care se iveau trupurile unei furculițe și al unei linguri, plus un cuțit de bucătărie cu vîrfurile rotunjite. O masă liliputană, un pat ca o laviță și, într-un colț, pe un picior de lemn, de fapt un stativ cam de un metru, se afla, ca pe un altar, fotografia unui chip de femeie alcătuit parcă din lumină, ale cărei trăsături fine dădeau obrazului delicatetea unei petale.

Moritz rămase cîteva clipe cu spatelul sprijinit de ușă, privind spre partea de jos a unei ferestre cît un petec, ascunsă în cea mai mare parte de cîteva țevi groase lipite de perete, prin care ar fi trebuit, cel puțin teoretic, să treacă abur, sau apă fiartă, care să fi încălzit cavoul din beton. Dădu încet din cap, un fel de acceptare mută a unei înfrîngerii care începuse odată cu nașterea lui și se tot prelungea spre un infinit care nu reușea să-l scoată din starea lui. Își opri apoi privirea asupra fotografiei și îi zîmbi ca unui bun prieten, zîmbet însoțit de un oftat

adînc. Își scoase pufoaica pe care o atîrnă într-un cui bătut în perete, apoi luă una din oale, o umplu cu apă de la chiuveta ascunsă de drăperia spînzurată de un cadru metalic. Tot din nișa chiuvetei scoase dintr-un săculeț cîțiva cartofi, pe care începu să-i curețe deasupra unei căldări de plastic.

Brusc lumina, care abia își mai tîra suflitul, pieri cu totul, cufundînd locul într-un întuneric sufocant. E șase, gîndi el, e timpul să înceapă marea economie pentru toți oamenii muncii. Că doar e pentru binele lor. Numai al lor. Ieși din peticul de chicinetă încropită fără prea multe pretenții. Se apropie cu pași siguri de micul pat, cu totul disproporționat față de ce trebuia să susțină, dar mai înainte luă de pe stativul de lemn fotografia pe care degetele o țineau cu o teamă și delicatețe religioase. Omul oftă dureros, zgîndărit parcă de reumatismul care îi cotropise trupul, și se întinse pe pat. Își puse cu infinită precauțiune poza înrămată pe piept, străduindu-se din răspuțeri să nu provoace chipului plin de lumină vreo stricăciune cît de mică.

Rămase cu privirea înfiptă în bezna de mormînt a cubului de beton, înfășurat în trupul putred al aerului amestecat cu izurile de canal strecurate pe sub ușița de placaj care ascundea în colțul din dreapta al camerei un closet ca o cămașă de forță. Apoi, în fața ochilor își începu jocul o luminiță, la început stinsă, apoi mai intensă, ale cărei culori urcau de la pal spre nuanțe tot mai tari și aprinse, ca apoi să se domolească pe îndelete. Schiță un zîmbet ca la întîlnirea unui vechi prieten. Și dintr-odată frigul și putoarea cadaverică dispărură făcînd loc amintirilor și gîndurilor împletite ca un hamac pentru trupul de plumb al timpului.

Întorc cîte o filă din cartea trecutului și încep să citesc. Și mereu mă trezesc în fața unei istorii așternute de mîna unui străin. Sau dacă nu, aud voci. Și dacă nimeni nu reclădește trecutul, repovestind întîmplările lui de atunci, atunci o fac eu din peticele de adevăr și fapte prin care m-au obligat să trec. Sau poate din propria mea închipuire. Pentru că, nu-i așa, ce ar mai fi realitatea fără propria noastră imaginație? Simt nevoia să o tot fac, să mă tot cufund în bezna aceluia tunel, mai curînd un canal plin de zoaie și mîzgă, cu pereți sufocant de strîmți, în ale cărui ecouri glasul meu urnește iar și iar pietrele aceluia timp, ale acelei istorii pentru a-mi da înapoi chinuita mea viață ca și pe a celorlalți. Viața mea... O poveste însăilată nu de mîna mea. Nu de mine. O poveste plină de amănunte uluitoare, halucinante, pline de furia și urletul nebuniei, despre care aș spune cu seninătate că nu-mi aparțin, că n-au fost niciodată ale mele, nu m-au avut pe mine ca protagonist. Și totuși... Ceva foarte vag, ceva care abia mai pîlpîie, de la firimitura de viață uitată în ea, îmi spune că ar fi vorba despre mine. Despre mine ar fi povestea pe care o tot depăn și depăn ca un nerod care ar putea într-un tîrziu să înțeleagă ceva din ce spune. Din ce i se spune. Despre mine și ai mei. Toți cei care m-au lovit, pe lîngă care am trecut și cu care am avut de-a face. Ce ciudat. Parcă totul s-a petrecut într-o altă lume, în care timpul are altă curgere și faptele altă valoare. Și de fiecare dată am impresia că sînt azvîrlit înapoi, în tunel chiar cînd simteam în trupul meu mai mult ca oricînd prezența luminii. Un tunel al celei mai depline groaze unde ostenitele amintiri mă năpădesc, copleșindu-mă pînă la sufocare, și totuși nimic mai mult decît un tunel, o văgăună alunecoasă și plină de un întuneric jilav prin care trec lăsînd dîre aidoma unui limax, dar de care nu mă mai pot lipsi, pentru că face deja parte din mine, e o bucată din ființa mea, pentru că el mă face ceea ce am ajuns, un nimic, ceea ce am devenit, un zero și pe care, dacă l-aș nega, dacă l-aș refuza, dacă m-aș încăpățîna să nu-l accept sau recunosc, ar însemna să mă dezic de mine însumi. Și nu pot să o fac. Și cît mi-ar mai plăcea să o pot face. Să mă neantizez, să devin o pulbere, de ca și cum nu aș fi existat niciodată și cu mine toată mocirla asta de lume. Dar eu, dimpotrivă, în ciuda a tot ce-mi doresc, mă tot întorc acolo, în bezna aia plină de lumina orbitoare de pe masa anchetatorului, de ca și cum obstinata mea revenire la începuturi ar putea da vieții mele alt sens, evitînd ratarea mea prin schimbarea macazului de pe linia asta moartă pentru a o apuca pe un alt drum. Ce frumos! Și tunelul e plin de voci. Uneori le aud distinct, pe fiecare în parte. Alteori se lasă o adevărată babilonie asurzitoare pînă la șaptele șerpești cele mai

îneebunitoare, de parcă fiecare voce din noian și-ar disputa înțietatea. Și toate vocile alea pe mine mă povestesc. Vorbesc despre mine privindu-mă țintă în timp ce mă disecă din locuri și unghiuri felurite. Și vorbind îmi dau iar viață și mă tot alcătuiesc și realcătuiesc cuvînt de cuvînt, vorbă de vorbă, dîndu-mi chip și identitate și din înclăștarea de sunete se naște fața mea, înfățișarea mea, chipul meu pe dinlăuntru și pe dinafară și tot ce e în mine și pe mine. Eu devin eu încă o dată datorită cioburilor de vorbe, ecouri care se întorc mereu și mereu în același punct, aducînd de fiecare dată ceva oarecum diferit de ce a fost pînă atunci.

Lumina ștearsă reapăru la fel de neașteptat precum fusese ștearsă de mîna nevăzută. Moritz clipi nedumerit pîrînd că nu înțelege ce i se întîmplă în acel loc în care aterizase fără voia lui. Apoi își descoperi degetele înclăștate pe rama fotografiei și zîmbi. Privi chipul de o frumusețe austeră, dar vie, de o prospețime care îl făcea să pară în mișcare, frumusețe în care se cufunda ca în apele dureros de cristaline și calde ale unei mări ecuatoriale pline de culori și forme. Privi cu nesățu fruntea înaltă, șlefuită parcă din lumină, obrajii cu delicatețea mătăsii, părul coafat după moda deceniilor trecute, ușor tapat și ochii. Ochi de o expresivitate de care nu se mai sătura și pe care i-ar fi privit zile și nopți fără să se despartă o clipă de lumina lor.

Rămase gînditor, apoi, de parcă și-ar fi amintit de ceva se ridică greoi din petecul de pat, se apropie de comutator și curmă suferința hepatică a becului. Se întoarse la pat, se întinse pe el așa îmbrăcat cum era, cu pantalonii vătuiți și bocancii enormi, care cu greu făceau față frigului cu trup de reptilă din încăpere. Scoase de sub pat o lumîinare groasă pusă într-un pahar. O aprinse și prin sticla albastră se strecură o lumină șovăitoare învăluind totul într-un aer de vitraliu plin de mister. Luă iar poza și o apropie de ochii ferecați în umbrele adînci care se prelingeau pe obraz.

– Sînt așa de fericit că sînt cu tine, șopti el. O fericire pe care nu mi-o poate lua nimeni. Singura care mi-a rămas. Singura pe care cu adevărat mi-am dorit-o. Nici cel mai groaznic securist, nici cel mai criminal temnicer nu se pot apropia de tine. Nimeni, absolut nimeni, șopti el mîngîind chipul femeii cu respirația fierbinte a unui dor neîmplinit. Și am atîtea să-ți spun. Aceleași pe care ți le-am spus și pînă acum. Dar știi că tu ești răbdătoare cu mine și nu te plictisești de mine și nu mă vei alunga vreodată. Și am atîtea să-ți spun, că încă o viață și încă o viață și încă o viață nu mi-ar fi de ajuns.

– Atunci spune-mi, iubitul meu.

Sorbi foșnetul șoaptei plutind cu delicatețea prfumului.

– Nimic nu-mi poate face mai multă plăcere decît să fim împreună în ciuda eforturilor lor disperate de a ne fi despărțit. Știi că ești cu mine. Te simt. Îți sorb respirația și căldura sufletului. Numai în tine mai poate găsi cineva atîta bunătate și iubire. Iată-mă, sînt aici, în toată încăperea asta micuță. Nici nu ne-ar trebui altceva. Și sînt gata să te ascult. Și chiar dacă aș fi avut altceva de făcut, indiferent ce, aș fi renunțat la orice numai să fiu cu tine și să te ascult. Hai, iubitul meu, povestește-mi din nou. O să ascult cu aceeași nerăbdare, cu sufletul la gură fiecare cuvînt al tău. Va fi la fel de proaspăt și plin de surpriză. Va fi iar ca în cele o mie și una de nopți, cînd fiecare faptă și întîmplare mă va aduce și mai aproape de tine.

– Să-ți povestesc? murmură el încurcat. Să-ți povestesc și să-mi povestesc și să mă povestesc și să o iau iar și iar de la început ca într-un vârtej nebun din care nu se mai poate ieși.

Lumina orbitoare a lămpii îi sfredelea ochii aidoma unui piron bătut fără milă în miezul creierului. Lampa era așezată pe colțul mesei, prinzîndu-l în conul ei de foc, în timp ce restul rămăsese cufundat în beznă. Eram așezat pe o stinghie de forma unui triunghi cu picioarele atîrnate în aer. Aveam impresia că lama stinghiei mă va tăia în două. Dar aveam ambiția să nu dau satisfacție urlînd de durere în timp ce eram obligat să privesc neconținut drept în miezul de foc al luminii. Nu mi se dă voie să-mi schimb poziția capului și pe cap am o plasă care îmi fixează pleoapele și nu-mi permite să le închid. Dar chiar dacă aș face-o, tot nu aș putea scăpa de sfredelul acelei lumini. Prin vîjiitul care îmi umple cu huruit cumplit capul aud cum în răstimpuri cade pe masă palma grea a anchetatorului. Habar nu am cine e. Am încercat

să-l identific după voce. Dar vocea nu vrea să-l trădeze. O voce încărcată de tutun. Fumează încontinuu și din cauza asta aerul este îngozitor, sufocant. Nu există decât o ușă și aerul nu se primenește niciodată. Probabil că tipul s-a obișnuit așa. Nu îi mai trebuie alt aer.

Anchetatorul se ridică încet de la locul lui și se apropie cu grijă să nu se interpună între lampă și cel anchetat. De când îl țineau spânzurat pe stinghia de lemn cu mâinile bine strânse la spate de cătușele pe care i le scoteau doar în cazul extremei necesități? Dar ce importanță mai avea? Pentru anchetator ca și pentru anchetat. Pentru amândoi timpul fusese suspendat undeva departe. Încetase să mai existe. Aici cei doi împărtășeau aceeași soartă. Fuseseră amândoi extrași din fluxul secundelor, orelor, vieții și pendulau într-un spațiu vid, fără început, fără sfârșit, pînă cînd unul va ceda.

– S-o luăm de la început, oftă securistul, părăind reluctant în fața perspectivei de a reîncepe aceeași și aceeași poveste. Dar el știa că era doar un truc, o scamatorie prin care celălalt voia să-i creeze iluzia că va ceda și îl va prinde în cursă exact cînd se va crede mai sigur pe el.

– Deci, unde spui că te-ai născut?

Povestea asta cu nașterea a fost întotdeauna o problemă pentru mine. Nu știu unde m-am născut. Nici cine mi-a făcut pocinogul ăsta. Habar nu am cine au fost părinții mei care și-au turnat unul altuia sămînța vieții mele. Cînd am început să înțeleg că făceam și eu parte dintr-o adunătură numită lume, că eram și eu o părticică infimă din miriapodul ăsta uriaș cu miliarde de brațe, guri și picioare, am aflat că fusesem găsit de un evreu în apropierea unui sat unde fusesem abandonat probabil de ai mei. Care „ai mei“? Habar nu am. Puteau fi oricine. Puteam fi copilul oricărui om. Așa că, de cînd am înțeles ce e cu mine, am spus că evreul era adevăratul meu părinte. Fericit că a dat peste mine, omul ăla m-a luat în casa lui și m-a crescut. Ce vrei, dragă, domnule, am început-o cu stîngul și am tot văzut cum e cînd viața te abandonează pas cu pas.

Ca o figurină mare și neagră dintr-un placaj mătăhălos, se decupează silueta anchetatorului venit acum așa de aproape de mine. Mult prea aproape. Îmi simt respirația hîrțitoare, plină de tutun. Poate că ar vrea să mă lovească? Nu a făcut-o pînă acum. Dar presimt că nu se va mai putea abține și își va abate pumnii asupra mea cu toată furia urii care s-a adunat în el pînă acum. Nu. Nu o face încă. Deși ar putea. Nu e nici o lege care să-l oprească. Dimpotrivă. Nu îmi dau seama ce îl reține. Și iar îi aud glasul ieșit parcă dintr-o criptă captușită cu vată. O voce moale, pe care ți-ar plăcea să o tot ascuți. Și iar mă întrebă date despre locul nașterii. Îmi vine să rîd. Ce dată să-i dau, cînd nimeni nu știe cînd oi fi răsărit și eu pe lume. Cei de la primărie au pus data la care s-au prezentat ai mei cu mine la ei. Dar nu i-am mai spus o dată? Parcă i-am răspuns la întrebare. Sau nu? Habar nu mai am. E greu să mai știi ce faci după orele state pe unelata asta de tortură, cu torța care îmi arde ochii răsturnată peste fața mea. Și în timpul ăsta, în loc să-i răspund, îmi spun că nu e rău deloc să pui întrebări. Sau să-ți pui întrebări. Faptul dovedește ceva. Mai rău e cînd nu știi ce să-ți răspunzi. Sau cînd nimeni nu îți răspunde. Pentru că nu te aude, sau nu vrea să o facă pentru că nu îi convine să o facă. Și nerăspunsele întrebări încep să roadă și să-ți alunge liniștea. Și cît de ciudat e atunci cînd o întrebare poate deschide brusc ușa către un trecut pe care îl credeai complet uitat, cum supuratele-i răni închise, abandonate într-o mare de întuneric, despre care erai convins că nimeni, nici măcar flăcăriua nevinovată a unui chibrit nu va mai încerca să o destrame, se trezesc iar la viață învăluindu-te în faldurile celei mai vii dureri.

Îmi amintesc, domnule anchetator și oameni buni, de satul din Ardeal, undeva pe lîngă Cluj. O casă de oameni așezați, aș putea spune, chiar de om cu stare. Evreul care m-a găsit avea cîteva sute de hectare luate în arendă. Și cred că era priceput la ce făcea. Din cîte am înțeles, faptul de a mă fi găsit zvîrlit într-un șanț, înfășat în cîteva cîrpe și protestînd plin de energie față de situația în care mă aflam, a fost cea mai mare bucurie a vieții lui. Dovada că DIVINITATEA nu și-a întors fața de la el și i-a dăruit ceea ce în lume nu avea preț. Cînd m-a găsit nu mai avea femeie. Niciodată nu l-am întrebat ce s-a întîmplat cu ea. Dar cel mai mare

vis al lui era să aibă un copil. Și eu i l-am împlinit. Acolo, în șanțul ăla plin de buruieni și praf m-am dăruit eu lui fără să fi înțeles prea bine ce făceam. Mult mai târziu, aveam deja șapte sau opt ani, am aflat un lucru care m-a lăsat complet indiferent. Că fusesem livrat lumii cu un bilețel pe care fusese scris Moritz, sau cam așa ceva. În mod sigur că de aici m-am ales cu numele pe care îl am trecut în toate actele care atestă prezența mea pămînteană, și care mie, să fiu sincer, îmi place foarte mult. Moritz. Așa a hotărît tatăl meu, adevăratul și unicul meu tată să mă numesc. Mi-a oferit un nume, o identitate și bucuria de a fi trăit bine, la adăpost de greutăți și răutăți. Dar asta a fost o vreme. Se pare că fericirea și norocul sînt lucruri mult mai rapid trecătoare ca noi și întîmplarea care ni le scoate în cale o face doar să se răzbune pentru că luîndu-ți-le, de cele mai multe ori cu o răutate cîinoasă, te aruncă în brațele celei mai chinuitoare deznădejdi. Așa ni s-a întîmplat și nouă. Odată cu intrarea ungarilor tot mai adînc în Ardeal și cu propaganda legionară lucrurile s-au stricat rău de tot. Bătrînul evreu, tatăl, unicul și adevăratul meu tată, se simțea tot mai încolțit și amenințat de un pericol pe care știa că îl putea evita într-un singur fel. Fără să fi anunțat pe nimeni a încărcat tot ce se putea lua pe fugă într-un camion și am plecat spre regat. Și bine am făcut, pentru că în aceeași noapte, așa cum ne-a povestit mult mai târziu un fost consătean cu care ne-am întîlnit cu totul întîmplător în București, casa a fost incendiată.

Așa am ajuns nu departe de București, într-un sat din preajma Călărașului. Nu a mai fost niciodată bunăstarea de acolo, din Ardeal, și oamenii erau mai altfel, mai simpli, poate chiar mai direcți și mai puțin pătimăși într-ale politicii. Bătrînul evreu a încercat iar să-și refacă stilul de viață care îl consacrase, dar cu arenda nu i-a mai mers așa de bine, deși pămîntul era foarte bun. Bani nu prea mai erau, iar ițele politicii se încurcau tot mai mult. Aici l-am cunoscut pe Manu, un țăran care ne era vecin și avea vreo cinci hectare cu care fusese împrăștiat de rege pentru că luptase în războiul cel mare. Avea un picior țeapăn și nici mîna stîngă nu și-o mai putea mișca precum ceilalți oameni. Cînd și-o ridica, și asta cu greutate, brațul avea la un moment dat un șoc scurt, de parcă i-ar fi sărit din umăr și toată fața i se strîmbea de durere. Fusese rănit pe front de mai multe ori și un plumb rămăsese în el. Nu i l-au putut scoate și din cauza asta oamenii îi spuneau dl Poligon. În rest, un om cumsecade, care s-a împăcat bine cu bătrînul evreu și l-a ajutat de cum s-a mutat în casa de lîngă el.

Manu, spre deosebire de cei mai mulți dintre săteni, avea un singur băiat ce părea să fi fost făcut din puțin și cu zgîrcenie. Era îngust, o față mică și ascuțită ca de șobolan, cu doi ochi mici, care nu priveau niciodată direct, în față, cu buze nefiresc de subțiri ca lama unui cuțit, spelb, pielea albă pătată cu ceva ca o făină. Mergea mereu aplecat, capul vîrît între umeri, de parcă ar fi vrut să și-l ferească de o lovitură. Iar mersul părea și el al unui om cu probleme, al unui om bolnav de picioare, țopăind, cel puțin așa mi se părea mie, numai pe vîrfuri, un fel de împiedicătură care îți dădea convingerea că se va prăbuși iremediabil la primul pas. Cînd se mai ducea încă la școală, copiii din sat făceau roată în jurul lui și strigau cît îi ținea gura Manu Inu babuinu. De unde or fi auzit ei de vorba asta nu-mi dau seama, pentru că la școală nimeni nu le spusese ce e un babuin. Poate că o aflaseră de la unul care fusese și el la București și unde, din întîmplare chiar văzuse ce sînt babuinii.

Apoi Inu nu s-a mai dus la școală. Nu cred că din cauza poreclei pe care oricum nu o înțelegea. Școala îi matrițase fața cu o figură de om chînuit peste puterile lui. Nu îi plăcea școala și taică-su, marele invalid de război, a înțeles de la început lucrul ăsta. Mai dă-o-n mîsa de școală, spunea bătrînul Manu cu ambele brațe sprijinite de gardul scund și șubred care ne despărțea pe noi de ei. Nu e bună de nimic, conchidea el clătînînd din cap, căutînd aprobarea în ochii bătrînului evreu, pe care nu o afla niciodată. Dar de cîte ori se întîlneau, își repeta convingerea sperînd probabil să nu fi fost singurul care o avea. Carte, spunea el cu ochii pierduți spre cer, e o prostie. Îți ia mințile, îți ametește capu' și mai rău te prostește.

Dar nici munca nu-i plăcea lui Inu. Bătrînul evreu îl chemase de mai multe ori la ferma pe care și-o încropise nu departe de sat, pe cîteva zeci de hectare pe care trudeau cam o sută

de pălmași. Ar fi vrut să-l facă pontator. Adică să îi dea un caiet pe care era trecut numele fiecărui zilier căruia trebuia să-i țină evidența zilelor muncite și a lucrurilor făcute. Inu s-a uitat lung mai întâi la caiet, apoi la bătrîn, mormăi ceva imposibil de înțeles, poate chiar o înjurătură și scuipă dezgustat printre dinți. Muncă? Era de muncă? Și cînd înțelese că asta i se cerea contra unui salariu nu tocmai de lepădat, începu să rînjească. Ia mai lasă-mă, nene, începu el să vorbească repede ca șuieratul unui șarpe. Numa' să stau să-i număr pă proștii ăia n-aveam io chef. Și i-a întors spatele și a plecat. A plecat pentru că de alte lucruri avea Inu chef. Cînd veneam de la fermă, îl vedeam în cîrciuma de la marginea satului. Acolo îi plăcea lui Inu cel mai mult. Taică-su îi dădea mereu bani din mica lui pensie de veteran de război, pentru că îl înțelegea și era singurul lui copil. Marea majoritate a sătenilor aveau cincizeci și șase. Ori, acolo, spunea filozofic Inu, munca putea fi împărțită între toți ai casei. Și atunci cît ar fi revenit fiecăruia? O nimica toată. Păi așa mai merge. Cum dracu' să nu-ți convină? conclusea el la fel de adînc. Pe cînd la mine... La mine treaba stă cu totu' altfel. Păi ar însemna ca eu să fac jumate și taică-miu jumate. Care jumate eu și care el? Nu ajungem să ne luăm în furci? Așa că mai bine nu i-o las lui pă toată? Ce-ar zice lumea dacă l-aș lăsa pă taică-miu fără jumate din ce are? Și pentru că dreptatea era toată numai a lui, își mai aprindea o țigară, după care ducea țoiul de țuică la gură și rămînea cu ochii înfipti extatic în cerul atîrnat deasupra satului.

Uneori mă așezam și eu la masa lui, pentru că Inu avea ceva care mă fascina. Era în făptura aia a lui, în amestecul ăla destul de omogen dintre șobolan și pasăre de pradă, ceva care mă atrăgea irezistibil. Pe atunci nu-mi puteam da seama exact despre ce era vorba. Dar ori de cîte ori eram în apropierea lui, simțeam un fluid straniu care trecea prin el afectîndu-i pe cei din jur. Și cînd mă așezam la masa din cîrciumă, unde se afla și el, lăsa mai întâi să se scurgă un timp fără să mă privească, de ca și cum nu m-ar fi văzut, mai lua un gît de țuică din țoi, sorbea apatic din țigara puturoasă care îl învăluia cu fumul ei înecăcios și abia apoi deschidea cît putea el de mult ochii încercînd să pară surprins.

– A, aci erai, bă, sclavule, după care îmi expedia un rînjet batjocoritor.

„Sclavule“! De unde o fi auzit unul ca el vorba asta? Nu l-am întreat niciodată. Dar bănuiam de unde. Băiatul chiaburului din sat trebuie s-o fi spus odată. Și Inu a auzit-o și i-o fi plăcut.

– Nu te plictisești toată ziua stînd în cîrciuma asta?

Și Inu mă privea lung, insitent pîrînd că rumegă îndelung răspunsul.

– Să mă plictisesc? Nu, bă, uite că nu mă plictisesc.

„Manu Inu babuinu“ îl strigaseră cîndva copiii care crescuseră între timp. Și cît de bine i se potrivea acea strigare. Mă întrebam dacă și-o mai amintea. Probabil că nu, deși eu sînt sigur că o depozitase undeva și dacă soarta i-ar fi oferit prilejul, nu ar fi ezitat să se răzbune.

– Pă mine mă miră că unu' ca tine nu se satură să tot tragă a proasta pă cîmpu' ăla, făr' să știe dă ce. Cu ce te alegi tu după toată munca aia nenorocită?

Aș fi vrut să-i răspund, dar eram sigur că mi-ar fi rîs în față și s-ar fi strîmbat pînă la desfigurare dacă ar fi auzit ce voiam să-i spun, așa că am renunțat.

– Nu-mi zici, așa-i? spunea el de fiecare dată cînd scena se repeta. Nu-mi zici pentru că habar nu ai ce să-mi zici. Și pentru că orice ai zice, tot prostie ar fi. Aș că e mai bine să taci. Uite că-ți zic io. Cu nimic, bă, prostănacule! Cu nimica! Spre deosebire dă tine, io oi fi pierzînd vremea p-aici, dar tot m-aleg cu ceva.

Era rîndul meu să-l întreb, dar el rînjea mereu cu superioritate și îmi trînea același șablon. Te las pă tine, bă, să ghicești. Că, de, tu muncești și ăi fi mai dăștept ca unu care pierde vremea prosteste.

Altădată ne întîlneam la balta care nu era departe. Doar la vreo trei kilometri de sat, la capătul unui drum de pămînt, așa cum erau, sau mai sînt, mai toate drumurile pe care le facem noi, străjuit de fagi uriași ale căror coroane se adunau într-o copertină cît bolta, despărțindu-ne de cerul pe care îl filtra cu zgîrcenie în jocuri stranii de umbre și lumini, lăsîndu-te să-ți înginezi că aluneci printr-un tunel vegetal țesut din crengi și frunze. Toamna era o adevărată

nebulie ce se naște din senzația că plutești prin miere topită, convins fiind că te dizolvi, că devi mai ușor ca aerul pe care se risipea întreaga vigoare a parfumului toamnei și simțea cum fiecare părticică a ta se contopea cu întregul. Toamna... Și acum aromesc în sufletul meu acele efluvii ale esențelor tari, amețitoare, izvorâte din trupul atât de viu al fiecărui fir de buruiiană și din nervurile fiecărei frunze. Frunzele... Ele erau primele care pierdeau războiul cu toamna. Atârnu o vreme galbene de trupul de cărbune al crengilor. Apoi se prelingeau spre pământ ca lacrimi grele, doborâte de o suferință fără leac și se așterneau într-un covor cu model complicat pe care doar izbucnirile, uneori nervoase, ale vântului îl rupea în bucăți foșnitoare. Dar frunzele nu pierdeau niciodată războiul pentru că anul următor se întorcea iar proaspete, de un verde viu, strălucitor pe aceleași ramuri. O fi, dar nu tot cele ce căzuseră cu o toamnă înainte. Așa e, sînt altele, dar atât de aceleași. Așa că victoria va fi tot a frunzelor. A celor slabe și umile, al căror trup poate fi sfîșiat cu atîta ușurință. Ce iluzie. Și nu am cum să nu mă uluiesc în fața inteligenței naturii. A venit iarna? Nici copacului nu îi mai trebuie mîncare. Stă așa, despuiat și măreț cum e, înfruntînd iarna și atât. De ce n-am fi și noi, oamenii, la fel? Să putem trece mai departe fără să ne trebuiscă nimic. Dar atunci nu am mai fi fost oameni și nu ne-ar mai fi trebuit nimic. Nici măcar balta aia cu plescăiut molcom al apei împiedicîndu-se în trupuri subțiri de trestie și papură și bălăcînt leneș al razelor tolănite aristocratic în șezlongul valurilor mici care făceau din apa aia copleșită de tăcerea tainică a începuturilor locul ideal de trîndăveală.

Acolo îl găseam de multe ori pe Inu trîntit cu spatele pe o moviliță acoperită de mușchi gros în timp ce urmărea cu ochii lui de muscă jocul plutei de lemn legată de firul undiței. Lîngă el, lipită de șold, ca baioneta legată de centura soldatului, sticla de țuică din care sorbea leneș în răstimpuri.

Mă așezam alături de el și îl priveam cu coada ochiului cum se uita cu indiferență plictisită în jurul lui, fără ca farmecul aceluia loc să se fi strecurat pe sub platoșa de răutate care îl acoperea din cap pînă-n picioare. Nu o să înțeleg niciodată ce anume mă atrăgea spre el, de ce anume eram fascinat de unul ca el. Urițenia diabolică întinsă pe toată fața lui mică, șobolănoasă, răutatea care i se adunase în ochii făcuți parcă din cea mai severă economie, ochi a căror fixitate devenea uneori amenințătoare fără voia lor. Sau poate doza uriașă de indiferență față de orice s-ar fi putut petrece în jurul lui, dacă acel fapt nu l-ar fi afectat pe el. Sau poate ușurința pe care i-o ghiceai fără mare greutate, de a pune la cale ceva rău, cumplit poate, fără a fi pregetat o clipă să-și ducă planul la îndeplinire.

Ori de cîte ori ne întâlneam lîngă apă, mă fixa mai întîi cu sulița aproape dureroasă a privirii, apoi făcea o grimasă destul de sugestivă ca să înțeleg că numai eu mai lipseam acolo; apoi schița un gest, un fel de acceptare în silă a prezenței mele, pentru că nu avea cum să mă alunge. Iar eu mă așezam foarte aproape de el, ca un fel de răzbunare răutăcioasă pentru că îl făceam să sufere. Sau cel puțin așa mi se părea mie.

– Ce e, bă, ți-a dat voie jidanu' să mai zburzi și tu?

Glusul lui, ca șuierat de șarpe, strica întotdeauna liniștea aceluia loc, alungînd pacea adunată acolo ca un balsam pentru cel mai chinuit dintre suflete. Nu știu de unde aflase că bătrînul evreu, adevăratul și unicul meu tată, nu era tatăl meu natural și credea că îmi face o mare plăcere dacă îl jignea cu glasul lui pițigăiat ca un burghiu.

– Da' ce credeai, că sînt ținut în lanțuri trudind zi și noapte?

Atunci rînjea Inu strîngîndu-și toate pieile feței care acum părea și mai îngustă, amintindu-mi de cîntecul răutăcios al copilăriei – Manu Inu, babuinu.

– Voi sînteți niște mucii, făcea el batjocoritor, deschizîndu-și palma și făcînd un gest cu dosul ei de parcă ar fi măturat un gunoi. Voi știți doar să fiți slugi. Nimic mai mult.

– Și tu? Tu ce ai vrea? Să fim toți ca tine? Să-i jefuim pe ai bătrîni de toți banii pe care-i mai au doar ca să pierdem vremea pe buza apei?

Inu se ridica atunci într-un cot și își fixa privirea pe mine, de parcă atunci m-ar fi descoperit pentru prima dată.

– Ce zici, mă? făcea el artăgos. Păi, bă, spre deosebire de babalîcu' ăla al tău, al meu are obligații față de mine. Nu io față de el. Asta să-vă fie clar. Băga-și-ar dracu' pula-n el de boșorog șontorog, scrișnea Inu, că nu mai crapă dracului odată.

Își duse fără grabă sticla la gura aia a lui, căreia aproape îi lipseau buzele, și bău lung din ea cu înghițuri apăsate. Scurpă apoi printre dinți și rămase cu privirea pierdută pe luciul apei.

– Și dacă o să moară? l-am întrebat eu cu o doză de naivitate care smulse feței de șobolan un zvîcnet nervos. Abia că o să rămîi și fără amărîta aia de pensie.

Își întoarse leneș capul spre mine și rînji iar privindu-mă ca pe un gunoi.

– Da' tîmpit mai ești, bă! La ce dracu' să se aștepte omu' de la o slugă ca tine? Nu, bă, n-aș rămîne-n curu' gol. Imediat numa ce-aș vinde toată șandramau asta d-aciule cu pămînt cu tot și m-aș duce la București. Că doară n-o să stau toată viața cu curu-n prafu' d-aciule și la București e artea de făcut... Sau nu ți-e clar? Io pentru mine, bă, am planuri. Nu ca voi, să mă-ngop în gaura asta.

Am ridicat din umeri. Îmi venea să rîd. Păi dacă o stîrpitură ca Manu Inu babuinu avea mărețe planuri pe care doar la „București“ și le putea împlini, ceilalți, care cît de cît mai aveau față de om, ce să fi spus? Unde să fi mers pentru îndeplinirea planurilor pe care nu le aveau încă?

– Și cam ce planuri ai avea? continuam eu mimînd destul de neizbutit un praf de curiozitate.

Inu s-a săltat iar într-un cot, dar acum s-a ridicat cu totul, cu o mișcare iute și perfidă trăgînd brusc de trestia undiței. Acul a ieșit la suprafață îngreunat de cîteva buruieni atîrnate de el. Am respirat ușurat pentru că îmi făcea rău chinul peștilor care se zvîrcoleau în undiță sau pe uscat. Am urmărit fericit zborul agitat al unui stol de păsări alungat dintre trestii de înjurăturile buruienioase ale lui Inu.

– Du-te, bă, în sulă d-aici, că m-ai derutat și mi-ai speriat bunătate de pește.

L-am privit fără ostilitate. Nu știu de ce, dar pe Inu nu l-aș fi putut urî indiferent ce ar fi spus. Poate pentru că și materialul din care fusese croit era puținel, din niște resturi adunate din cine știe ce colț al tatălui său, resturi care în loc să se fi pierdut prin latrina din fundul curții, au ajuns în pîntecul mamei lui care adandonase încă de la nașterea neizbutitului ei în lupta cu ziua de azi, sau de mîine.

– Te-am întrebat de marile tale planuri, am plusat eu încercînd să-l readuc în discuție. L-am privit cum înfîgea o rîmă în ac, pîrînd foarte concentrat doar la ce făcea. Aruncă momeala în apă, apoi își frecă palmele de turul pantalonilor și își aprinse o țigară. Nu mai îmi aruncă nici o privire și vorbi pîrînd că își presară vorbele deasupra apei.

– Lua-v-aș la răspel de căcănari tîmpii. Tot ce știți e să stați cu nasu' vîrît în curu' pămîntului și să-i miroșiți bășinile. Da' nu, ascultă la ce-ți zic io. Io o să ajung om mare. Mare de tot.

Nu am mai rîs. Nu aveam cum, pentru că vorbele lui sunau mai sumbru ca o amenințare.

– Ai văzut-o p-aia a lu' Mitriță? întrebă el dintr-odată, fără nici o legătură cu mărețele lui planuri.

Mitriță, căruia oamenii îi mai spuneau în glumă și nea Matriță, era unul dintre sârmanii satului. Nu prea avea, dar se descurca. Muncea și la tatăl meu, și tatăl meu, singurul și adevăratul meu tată, „jidantul“ cum îl numise cu ură Inu, făcîndu-mă să-l iubesc cu și mai multă disperare, îl răsplătea întotdeauna cu dublul valorii pe care o muncea, tocmai pentru că îl știa mai sârman și mai copleșit de nevoi. De la Bălan, chiaburul, ale cărui case dominau centrul satului, nu se alegea niciodată cu prea mult, deși argatul moșiei nu avusese niciodată să-i fi reproșat ceva.

„Aia“ de care mă întrebam Inu era Ana, fata cea mai mare a lui Mitriță. Nu-i acordasem niciodată vreoa atenție, mai cu seamă că fata era toată ziua în casa lui Bălan, chiaburul, unde cred că deretica și făcea restul gospodăriei.

M-am așezat încet lîngă Inu, speriat de perspectiva de a-i fi alungat peștii la care spera și am privit concentrat luciul apei.

– De Ana mă întrebi?